

Utredning av förutsättningarna för försöksverksamhet i Malmö för arbetsmarknadsreformer

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade i oktober 2020 att inrätta en tillväxtkommission för ett inkluderande och hållbart Malmö. Efter drygt två års arbete överlämnade kommissionen i maj 2023 sin slutrapport och i juni 2023 beslutade kommunstyrelsen att skicka slutrapporten på remiss till stadens nämnder och helägda bolag. Efter remissförfarandet redovisades ärendet för kommunfullmäktige 19 juni 2024 som då fattade ett antal beslut kring fortsatt arbete utifrån Tillväxtkommissionens rapport.

Ett av besluten var att uppmana arbetsmarknads- och socialnämnden att, tillsammans med berörda nämnder, utreda förutsättningarna för försöksverksamhet i Malmö för arbetsmarknadsreformer (§ 129, STK-2023-602).

Tillväxtkommissionen hänvisar i slutrapporten till att Malmö har en stor utmaning med arbetslöshet och utanförskap som bitit sig fast på höga nivåer. Samtidigt har landets kommuner inte rådighet över arbetsmarknadspolitiken och de regelverk som styr arbetsmarknaden. Kommissionen bedömer att det finns både ett nationellt och ett lokalt intresse av att utreda förutsättningarna för att införa lokala experimentzoner för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Malmö och Skåne. Enligt kommissionen bör en sådan utredning (1) titta på förutsättningar för att införa sådana experimentzoner, och (2) simulera och uppskatta vad effekterna av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle kunna vara i Malmö.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens utredning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har utrett frågan i samarbete med stadskontoret. I utredningen har förvaltningen även inhämtat information från utredare på Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt från Arbetsmarknadsdepartementet, arbetsmarknadsenheten.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har fokuserat på att utreda förutsättningarna för försöksverksamhet i Malmö för arbetsmarknadsreformer enligt kommunfullmäktiges beslut.

Eftersom det i uppdraget saknas konkreta förslag på arbetsmarknadsåtgärder har förvaltningen inte utrett Tillväxtkommissionens rekommendation att en utredning också bör (2) simulera och uppskatta vad effekterna av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle kunna vara i Malmö.

Försöksverksamhet i den kommunala sektorn

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens utgångspunkt i uppdraget har varit att möjligheten att få till stånd försöksverksamheter förutsätter en uttalad vilja från staten vad gäller nya lösningar. En sådan signal kom i betänkandet *Förändring genom försök – försöksverksamhet i den kommunala sektorn* (SOU 2023:94).

Utredningen tog sin utgångspunkt i att kommunsektorn står inför flera samhällsutmaningar. Några av dem är en ökad polarisering mellan stora och små kommuner, en ökad efterfrågan på välfärdstjänster och en relativt sett lägre andel i förvärvsarbetande ålder. Utredningen syftade till att öka kommunernas och regionernas kapacitet att hantera de samhällsutmaningar de står inför. I en försöksverksamhet skulle kommunsektorn kunna pröva nya arbetssätt i en mindre skala, för att efter utvärdering kunna implementera lyckade arbetssätt, förkasta de mindre lyckade, men också kunna sprida resultat till andra. Försöken skulle till exempel kunna handla om samverkan inom nya områden eller nya sätt att använda teknik.

Intresset från kommunerna för försöksverksamhet har varit stort och under utredningstiden inkom flera förslag som berör arbetsmarknadsområdet. I ett förslag om försöksverksamhet från kommunsamarbetet *Familjen Helsingborg* föreslogs att kommunerna skulle ta över ansvaret för vissa uppgifter från Arbetsförmedlingen med syfte att effektivisera arbetet med två utvalda målgrupper av arbetslösa kommuninvånare. Utredningen arbetade med att få till stånd en försöksverksamhet utifrån förslaget, men lyckades inte på grund av att Arbetsförmedlingen bedömde att det aktuella förslaget inte var möjligt att genomföra utifrån gällande regelverk.

Förutsättningar för försöksverksamhet

Av förvaltningens informationsinhämtning från SKR och Arbetsmarknadsdepartementet framgår följande:

SKR konstaterar att det efter att utredningen om försök slutfördes, inte har inrättats någon permanent funktion för att ta in och bereda förslag till försök från kommuner och att det saknas en försökslagstiftning inom arbetsmarknadsområdet.

SKR:s bedömning är att det inte finns möjlighet att genomföra försök som innebär att det behöver göras undantag från befintlig lagstiftning, men att det går bra att bedriva försöksverksamheter så länge det sker inom ramen för gällande regelverk.

Arbetsmarknadsdepartementet konstaterar i sitt svar till förvaltningen att arbetsmarknadspolitiken i grunden är ett statligt åtagande och att Arbetsförmedlingen är förvaltningsmyndighet för arbetsmarknadspolitiska frågor. Regelverket för arbetsmarknadspolitiken är generellt tillämpligt och det finns egentligen inga öppningar för att göra undantag från det, i den meningen att det skulle vara möjligt för en kommun att ta över det samlade ansvaret för arbetsmarknadspolitiken.

Däremot beskriver departementet bland annat att det inom ramen för gällande regelverk finns relativt goda möjligheter för en kommun att bidra till exempel som anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser och att anordna olika typer av lokala projekt med stöd av ESF-medel, alternativt i samverkan med Arbetsförmedlingen inom ramen för projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning som Arbetsförmedlingen kan besluta om.

Sammanfattande bedömning

Efter att ha varit i kontakt med SKR och Arbetsmarknadsdepartementet, kan arbetsmarknads- och socialförvaltningen konstatera att staten valt att inte gå vidare med försöksverksamhet i enlighet med betänkandet *Förändring genom försök – försöksverksamhet i den kommunala sektorn* (SOU 2023:94).

Förvaltningen bedömer att det i nuläget inte finns några öppningar för försöksverksamhet i Malmö för arbetsmarknadsreformer som kräver undantag från befintlig lagstiftning.

Inom ramen för gällande regelverk på arbetsmarknadsområdet finns det redan idag möjligheter för staden att prova nya arbetssätt genom till exempel projekt

eller genom utveckling inom ordinarie verksamhet, internt inom staden eller tillsammans med andra parter.

Flera nationella reformer är på gång som kan komma att påverka kommunernas arbete inom området. Det handlar bland annat om regeringens aviserade bidragsreform med införande av bidragstak, skärpta krav för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för nyanlända och icke-medborgare, samt aktivitetskrav för försörjningsstödstagare. Genom det föreslagna aktivitetskravet får kommunernas socialnämnder ett obligatoriskt uppdrag att aktivera personer med försörjningsstöd.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser ett behov av att Malmö stad stärker den interna samverkan för att möta nya uppdrag och utmaningar. Förvaltningen bedömer att stadens samverkan med Arbetsförmedlingen, inom ramen för den strategiska överenskommelsen mellan Malmö stad och Arbetsförmedlingen i Malmö (SÖK), är en viktig arena för att utveckla arbetet för att fler Malmöbor ska komma ut på arbetsmarknaden.